

อาหารสมอง

● วรากรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ข

ข้อเสนอผลประโยชน์ถูกใช้เป็นแรงจูงใจให้บุคคลกระทำสิ่งที่ผู้บริหารองค์การ หรือสังคมต้องการ อย่างไรก็ตามก็ดี ในหลายกรณีแรงจูงใจอาจมีผลในทางตรงกันข้าม กล่าวคือมีผลทำให้บุคคลกระทำในสิ่งที่ต่างไปจากที่ต้องการให้กระทำ

คนจำนวนมากคิดว่าเงินเป็นแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพที่สุดและได้ผลกับทุกคน พุดง่าย ๆ ก็คือเงินซื้อทุกคนได้เสมอในทุกสถานการณ์ ในเชิงตรรกะความเข้าใจดังกล่าวนี้ผิดแน่นอนถ้าหากมีคนบางกลุ่มหรือในบางสถานการณ์ที่เป็นข้อยกเว้น

ตัวอย่างที่รู้จักกันดีในทางเศรษฐศาสตร์ก็คือเส้นชีพหลายของแรงงาน ถ้าแกนนอนคือจำนวนชั่วโมง แกนตั้งเป็นค่าจ้างต่อชั่วโมง ในจำนวนชั่วโมงระดับหนึ่ง เส้นชีพหลายของแรงงานจะชันขึ้น กล่าวคือถ้าค่าจ้างสูงขึ้นก็ต้องการจะเสนอขายแรงงานด้วยจำนวนชั่วโมงที่มากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงจำนวนชั่วโมงระดับหนึ่งถึงแม้จะเสนอให้ค่าจ้างสูงขึ้น จำนวนชั่วโมงที่เสนอทำงานก็จะไม่เพิ่มขึ้น กลับอยู่ที่จำนวนคงที่ พุดง่าย ๆ ก็คือเส้นชีพหลายของแรงงานชันขึ้นทางขวาจนถึงจำนวนชั่วโมงระดับหนึ่งเส้นก็จะตั้งฉาก

ลักษณะของเส้นชีพหลายเช่นนี้เป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นจริงในหลายภาคการผลิต มนุษย์ถึงแม้จะกลายเป็นแรงงานแต่ก็ยังคงความเป็นมนุษย์อยู่เสมอ เมื่อทำงานจนถึงจำนวนชั่วโมงสูงระดับหนึ่ง ต่อให้ค่าจ้างสูงแค่ไหนก็ไม่ทำแล้ว ต้องการหย่อนใจหรือพักผ่อน ข้อยกเว้นที่เงินซื้อคนไม่ได้ในกรณีนี้ถือได้ว่าเป็นชัยชนะของมนุษย์ที่มีต่อเงิน อย่างน่าภาคภูมิใจท่ามกลางสภาพการณ์ที่

เงินและแรงจูงใจ

มนุษย์จำนวนหนึ่งต้องการทำสิ่งที่ดีงาม และมีความหมายจากหัวใจโดยมิได้หวังผลตอบแทนทางการเงิน แต่การให้เงินแก่การกระทำนั้นจะทำให้แรงจูงใจที่จะทำความดีนั้นถูกบ่อนเซาะไป

มนุษย์มักพ่ายแพ้อำนาจเงิน (ลูคาซีตจินบอกไว้ว่า "เงินจ้างให้มิได้แย่งชิงได้เลย")

หลายท่านคงเคยช่วยเหลือเพื่อนด้วยความจริงใจ มิได้ปรารถนาเงินทองหรือสิ่งใดตอบแทน แต่กลับถูกยุยงให้รับเงินทอง

หรือสิ่งของตอบแทนจนเสียความรู้สึกที่ดีและกระทบถึงความสัมพันธ์ด้วย สำหรับคนจำนวนหนึ่งเงินมิใช่สิ่งจูงใจที่ทรงอำนาจ มนุษย์บางคนยังมีสิ่งที่เหนือกว่าเงินเป็นแรงจูงใจ

ในสังคมของเรามีคนไทยจำนวนหนึ่งที่ทำงานหนัก แต่ไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนที่ทัดเทียมกับแรงงาน บางส่วนของคนเหล่านี้ได้แก่พนักงานของรัฐ ลูกจ้างที่ทำหน้าที่รักษาป่า รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ดูแลให้การศึกษแก่เยาวชนของชาติในห้องดินทรก้นดาด ลูกจ้างเอกชน ฯลฯ คนเหล่านี้มีอยู่จริงแต่เรามองไม่เห็น เพราะเราเห็นแต่คนที่ทำเพื่อเงินหรือเพื่อหวังให้บรรลุความทะเยอทะยานของตนในสื่อในแต่ละวันกัน

ความรักชาติ ความรักและภักดีต่อสิ่งที่ตนเชื่อและเคารพบูชา ความภาคภูมิใจในตนเอง การตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ความปรารถนาดีต่อมนุษย์คนอื่นอย่างจริงใจ ฯลฯ เป็นแรงจูงใจที่สำคัญกว่าเงินสำหรับคนเหล่านี้

ในสมัยโบราณทหารที่เดินทางนับเป็นพันกิโลเมตรเพื่อต่อสู้พาดฟันฝ่ายตรงข้าม มีแรงจูงใจสำคัญที่ปฏิเสธไม่ได้ นั่นก็คือเงินทองสมบัติพัสถานที่ได้มาจากผู้พ่ายแพ้ นอกเหนือจากความกลัวตายหากไม่รบ การถูกปลุกเร้าให้รักเมือง รักเผ่าพันธุ์ของตนเองเพื่อความอยู่รอด

ของกลุ่มตนโดยผู้มักเป็นปัจจัยเสริมการใช้เงินทองที่ปล้นชิงมาได้เป็นแรงจูงใจ

อย่างไรก็ดี **เงินมิได้เป็นแรงจูงใจที่ดีในทุกกรณี** ในทางกลับกันอาจก่อให้เกิดผลเสียในทางตรงกันข้ามด้วยซ้ำ ตัวอย่างเช่นถ้าองค์กรไม่มุ่งหวังผลกำไรให้โบนัสตอบแทนแก่พนักงานที่สามารถระดมเงินบริจาค ภายในเวลาไม่นานก็จะพบว่าพนักงานจะมุ่งแต่หาเงินบริจาค โดยละเลยการใช้เงินบริจาคให้เกิดประโยชน์สูงสุด ละเลยการสร้างระบบการบริหารงานที่เป็นธรรมาภิบาล เพราะทุกคนมุ่งแต่จะหาโบนัส

สำหรับคนที่มีความภาคภูมิใจในงานที่ตนเองทำ การใช้เงินเป็นแรงจูงใจจะไม่เกิดผลดี แต่สำหรับงานที่ไร้คุณค่า ไร้ความหมาย โดยเฉพาะหากได้คนที่มิได้มีอุดมการณ์ในการทำงาน มิได้มีความภาคภูมิใจในงานที่ตนเองทำ มาทำงานเหล่านี้แล้ว เงินจะเป็นแรงจูงใจที่ได้ผลที่สุด

นักวิทยาศาสตร์มีศัพท์เฉพาะสำหรับปรากฏการณ์ที่แรงจูงใจด้านการเงินกลับทำลายแรงจูงใจอื่นๆ ที่ดีไปเสียหมดว่า **motivation crowding** กล่าวคือ **มนุษย์จำนวนหนึ่งต้องการทำสิ่งทั้งดงามและมีความหมายจากหัวใจโดยมิได้หวังผลตอบแทนทางการเงิน** แต่การให้เงินแก่การกระทำนั้นจะทำให้แรงจูงใจที่จะทำความดีนั้นถูกบ่อนเซาะไป

คนที่ทำงานอาสาสมัครด้วยหัวใจจริงจะรังเกียจการให้เงินตอบแทนแก่เขา แต่สำหรับอาสาสมัครที่ใจยังไม่เต็มร้อย การให้เงินตอบแทนจะก่อให้เกิด **motivation crowding** การสัญญาว่าจะให้เงินลูกหากตั้งใจเรียน หากสอบได้คะแนนดี หากมีความประพฤติดี จะทำลายความตั้งใจของเขาที่จะเป็นนักเรียนที่ดีและลูกที่ดีของพ่อแม่เพราะมันเกิด **motivation crowding** ขึ้นในครอบครัว หากระบบตบรางวัลลูกรุนแรงมากขึ้น ต่อไปอาจต้องจ้างลูกเข้านอนก็เป็นได้

อำนาจเงินนั้นรุนแรงเพราะมีผลในการจูงใจอย่างสำคัญ แต่มันไม่ได้ทำงานในทุกกรณี การจ้างมิให้ไม่เบี่ยงนั้นก็อาจทำได้ แต่บ่อยครั้งที่มันเป็นผีที่ไม่ได้ไม่เบี่ยงจริง หากเป็นผีเพื่อมาหลอกกินเงินเสียละมากกว่า